

drogové informační centrum |
pracovní a sociální agentura |
doléčovací centrum |
terapeutická komunita Němčice |
terapeutická komunita Karlov |
CADAS |
centrum pro osoby v konfliktu se zákonem |
denní stacionář |
poradna pro rodiče |
kontaktní centrum |
terénní programy |

| sananim.cz
| drogovaporadna.cz
| odrogach.cz
| zavislost-info.cz

„Od kolébky do hrobu“ aneb Klienti v dlouhodobé substituční léčbě

**Pavlovská, Amalie, Skořepová, Hana,
Minařík Jakub, Audrlický Jan, Kalina, Kamil**

CADAS SANANIM

- Centrum ambulantní detoxifikace a substituce
- Co poskytujeme:
 - substituční léčbu SUBOXONE
 - psychiatrickou péči o UD a jejich blízké
- Tým tvoří 3 lékaři (psychiatři), zdravotní sestra a sociální pracovníce, adiktoložka

ÚVOD

Na začátku byla otázka:

- „Jak je možné a čím je to způsobeno, že klienti, kteří mají práci, rodiny, zájmy, jsou finančně i sociálně zabezpečeni, a jsou v dlouhodobé substituci, se nechtějí užívání substituční látky vzdát?“

CÍLE

- Zamyšlení nad předchozí otázkou a nad výhodami a nevýhodami dlouhodobé substituce, nikoliv vědecká analýza
- Porovnání pohledu klientů a pracovníků
- Vyvolání diskuze mezi kolegy

Metodologie

- Příprava polostrukturovaného rozhovoru pro klienty + rozhovory s klienty
- Vlastní zkušenosti týmu CADAS z praxe
- Výběr klientů – dlouhodobá substituční léčba
 - = minimálně 5 let SL v CADASu
 - z 15 potenciálních klientů uskutečněno s 9 klienty

Jak to vidí klienti?

Základní charakteristiky souboru

- Počet klientů - 9
- Pohlaví – 4 ženy, 5 mužů
- Průměrný věk – 36,6 let
- Rodinný stav – 7 osob má partnera neUD
- Vzdělání – 8 klientů dokončenou SŠ s maturitou, 1 vyučen
- Délka v SL v CADASu – 5,8 roku

Předchozí léčebné pokusy

- **Abstinenčně orientovaná léčba**
 - ambulantní – 3x (DST)
 - ústavní – 8x (1 klientka z důvodu závislosti na alkoholu)
 - TK – 5x (4x dokončené, 1x nedokončená)
 - většinou opakované pokusy
- **Substituční léčba**
 - ano – 5x (2 klienti i metadon)
 - ne – 4x
- nikdo ve VTOS

Změny sociálního zázemí

	PŘED NÁSTUPEM DO SL	NYNÍ V SL
Bydlení	4 x s rodiči, 2x vlastní byt/dům, 3x sám v pronájmu	3x s rodiči a svou rodinou, 6x vlastní dům/byt
Vztahy	3x ve vztahu s UD, 4x ve vztahu s neUD, 1x rozvedený, 1x bez partnerky	1x partner UD ve VTOS, 3x partner neUD + děti, 1x bez partnerky, 2x manžel/ka + dítě
Zaměstnání	1x OSVČ, 5x HPP, 3x nezaměstnaný, ale rychle našli práci	7 HPP , 1 nezaměstnaný, 1 invalidní důchod
Dluhy	3x ne, 3x ano, ale spláceli rodiče, 3x ano	6x ne - splaceno, 3x má, splácí
Trestní stíhání	8x ne, 1x podmínka za řízení pod vlivem	9x ne
Zdravotní stav	4x bez problémů, 3x deprese, úzkosti, 1x vysoký TK, 1x chronické problémy GIT	zlepšení psychického/fyzického stavu + nasazení medikace, 1x bez problémů, 2x cévní problémy, psychické obtíže, DNA, vysoký TK, 2x deprese, 1x chron. obtíže GIT
Volný čas	3x práce, zajít do hospody/drogy, četba, umění, kreslení, 2x vztah, pes, 3x techno/muzika	2x čtení, 2x TV, vztahy, ohně, 2x pes, 3x práce, 2x rodina, ruční práce

Očekávání od substituční léčby

- S čím do SL vstupovali:
 - 5x krátkodobá substituce + pomoc s vysazením SL
 - 4x délku SL neřešili, chtěli fungovat
- Naplnění očekávání – ve 100 % ano, pomohlo fungovat, nerelapsovat, stabilizovat se
- Aktuální spokojenost v SL – 6x ano, 3x ne zcela
- Účinnost SL dle klientů – ano, podle prvotních očekávání a vlastní vůle

VÝHODY SUBSTITUCE

- Nemusí myslet na drogy, shánět drogy, odtržení od drogového světa
- Vyhnoutí se abstinenčním příznakům a chutím
- **Fungování** v běžném životě, normální život, práce
- Možnost myslet na jiné věci
- = současně „překážky“ pro ukončení SL

NEVÝHODY SUBSTITUCE

- **Finanční zátěž**
 - po dlouhé době v SL už nesrovnávají s tím, že drogy by je stály více peněz, vnímají jen nemalý pravidelný výdaj
- **Docházka do ordinace**
 - X dlouhodobí klienti docházejí v režimu cca 1x měsíčně, důvodem je spíše docházka do zaměstnání
- Samotné užívání substituční látky (neschopnost fungovat v abstinenci)
- Ztráta svobody v chování – „neustále si hlídám, zda jsem si léky vzal“, nemožnost kdykoliv kamkoliv odjet (nutnost vyzvedávání receptu, léků...)

Kontakt s odbornými službami

- Výhody – zázemí, bezpečí, podpora při řešení problémů, možnost promluvit si o všem, substituční látka, dvěma klientkám nedává nic - nic totiž nechtějí, pravidelnost kontaktu, získání zpětné vazby
- Omezení – čekací doby, místní dostupnost, úhrada léků, docházka, kontakt s UD v čekárně

Užívání substituční látky

- Zpočátku:
 - Přechod ze SBT na SBX souvislost se změnou aplikace z i.v. na s.l.
 - Vliv – přechod z jiného substitučního centra na aplikaci
- Nyní - všichni SBX
 - Substituce jako forma sebemedikace?

ZPOČÁTKU	NYNÍ		
	APLIKACE	DÁVKA	POČET DÁVEK
S.L.	S.L.	16 MG	2
S.L.	S.L.	4 MG	1
S.L.	S.L.	5 MG	3
S.L.	S.L.	12 MG	3
S.L.	S.L.	8 MG	1
S.L.	S.L.	4 MG	1
SNIFF	S.L.	16 MG	2
I.V.	S.L.	8 MG	2
I.V.	S.L.	8 MG	1

Proměny motivace

- 5 klientů – v průběhu SL snahy o snižování dávky, resp. vysazení, ale u nikoho nedopadlo
- 1 klientka – aktuální snaha o změnu situace
- 3 klienti - bez motivace ke změně

Budoucnost v substituci?

- Představa délky SL – 5 neřeší, 3 by rádi kvůli rodině/partnerovi, 1 snížit dávku v krátkém horizontu
- Představa SL do konce života – přijatelná/samozřejmá - 7, nepřijatelná - 2
- Motivační faktory ke změně – vážná nemoc, těhotenství, 5x rodina, 3x nedostatek peněz, bez představy
- Obavy z možného vysazení SL – strach, co bude místo substituce, strach z návratu k drogám, strach z vysazení jako takového („bude mi blbě“, abst'ák), „nebudu moci fungovat“, zhoršení fyzického i psychického zdraví, 1 osoba nemá obavy
 - = překážka pro ukončení SL
- Co dělám pro změnu – v tuto chvíli nic, 1 osoba PST, plán snížit dávku

Jak to vidí pracovníci?

Sebereflexe, otázky

- **Co pro nás znamená stabilizace v SL?**
 - je to sociální fungování nebo stabilita v užívání substituční látky?
 - je to naše představa nebo představa klienta?
- **Proměny vnímání klientů s tím, jak se stabilizují a fungují (větší sympatie k těm fungujícím) ze strany pracovníků**
 - nároky na fungující a nefungující klienty – k čemu klienty tlačíme
 - témata, která se řeší
 - máme ideály toho, kam by substituce měla směřovat (cesta: stabilizovat se, vyřešit bydlení, začít pracovat, vyřešit dluhy, založit rodinu atd.), a když to klient plní, tak jsme spokojení, když ale touto cestou nejde, tak je trestáme, zlobíme se – obtížnost někdy respektovat individualitu

Sebereflexe, otázky I.

- **Rozdíly při nárocích a postoji k substituci a ke klientům u pracovníků, kteří zde pracují déle a těch, kteří jsou noví (rychleji očekávají změny od klientů x běh na dlouhou trať)**
 - zpočátku po nástupu do práce vyšší požadavky, SL jako prostředek ke stabilizaci – substituce musí mířit k fungování až k abstinenci x trpělivost, delší období tolerance „nefungování“
 - „vyváženost skladby klientů“ – nízkoprahoví x stabilizovaní
- **Jak se necháme ovlivnit tím, jaké představy klienti na začátku deklarují?**
 - často přijdou s prosbou o ambulantní vysazení pomocí substituce a nakonec zde zůstávají několik let
- **Co ještě je pro nás přijatelné? Chceme klienty, kteří budou v substituci 10 let a budou celou dobu pokračovat ve zneužívání sociálního systému?**
- **Co všechno substituce ovlivní? A co se rozvíjí i díky jiným vlivům? (mnoho klientů je podporováno rodinami, rodiči, a to zejména finančně)**

Sebereflexe, otázky II.

- Trpělivost ke změnám (např. nalezení práce) x nastavení pevných kritérií pro nalezení práce (filtr, zůstanou ti schopní klienti, bez záznamu v RT apod.) – kde je naše pomocná ruka?
- **Je substituční léčba účinná? Pro koho? V jakých podmínkách?**
- **Kde je hranice naší pomoci?**
 - kdy ještě člověka udržovat v substituci, když to nějak nejde a klient stále žije spíše život uživatele drog
 - různé postoje kolegů v jednom týmu k substituci a jejím cílům

Klienti v (dlouhodobé) SL

- Zajímavý fenomén – klienti se postupně začnou vymezovat vůči UD, odsuzování x většina vycházela z podobné situace, z ulice
- Pro některé klienty substituce znamená něco podobného jako droga, nevnímají to úplně jako pomoc, jako lék, ale jako jinou drogu a stejně tak ji používají, ritualizace užívání, dál se ničí, neléčí se tím, že jsou v substituci
 - X pracovníci už nasměrováni směrem k léčbě, vnímání SBX jako léku, který se nějak užívá podle pravidel = rozdíly ve vnímání substituční látky a zacházení s ní

Výhody a nevýhody pro klienty

DLOUHODOBÁ SUBSTITUCE Z POHLEDU PRACOVNÍKŮ

VÝHODY pro klienta	NEVÝHODY pro klienta
stabilizace v sociální, zdravotní, rodinné oblasti	návykovost, ritualizace, zvyk
"jistota", klient ví, jak funguje	"past jistoty,, neochota/nechuť nic měnit
snížení cravingu na jiné drogy	prohloubení obav z plné abstinence s délkou v substitučním programu
užívání stabilní dávky s.l.	nevědomost okolí/neochota klienta to přiznávat
u některých klientů "harm reduction"	chuť na injekční aplikaci
pravidelný kontakt se zdravotnickým zařízením/lékařem - to působí dobře i na okolí	manipulace s lékem
vyhnutí se kontaktu s nelegálním trhem	neochota něco měnit - z krátkodobého hlediska nemá substituce rizika/nevýhody pro uživatele
využití prostoru a času k vytvoření jiných strategií zvládnání	absence/nevyužití prostoru pro vytvoření jiných mechanismů zvládnání stresu, spouštěčů apod.
forma odměny	finanční zátěž

Výhody a nevýhody pro pracovníky

- **Výhody:**
 - u některých klientů pocit úspěchu
 - „méně práce“
 - vyvážení skladby klientely (x nízkoprahoví klienti z ulice)
 - role průvodce, účastníme se jejich posunu
 - zázemí pro klienty, „ví, kam mohou přijít“
- **Nevýhody:**
 - u některých klientů SL objektivně nezvyšuje kvalitu života
 - stereotypní přístup ke klientům – „neptáme se“, necháváme prostor mluvit
 - familiérní hospitalismus – klienti navázaní „až moc“
 - nižší nárokovost vůči dlouhodobým klientům – neklademe si velké ambice na změny, věnujeme méně energie
- Na pomezí – vztah s klientem (hranice mezi klientem a „známým“)
- Jsou to skutečně výhody nebo vlastně nevýhody a naopak?

SHRNUTÍ

- Substitute plní funkci sociální stabilizace klientů, umožňuje plně fungovat a odpoutat se od drogového stylu života
- U klientů převažují výhody užívání SL nad nevýhodami
- Spíše nízká motivace ke změně, obavy
- Výhody a nevýhody se zdají být jasné, ale podíváme-li se hlouběji, uvidíme rozdíly v názorech v jednom týmu, možná i u jednotlivých pracovníků, není to jednoznačné, naopak, názor většinou obsahuje oba aspekty

Na začátku byla otázka – známe nyní odpověď?

- „Jak je možné a čím je to způsobeno, že klienti, kteří mají práci, rodiny, zájmy, jsou finančně i sociálně zabezpečeni, a jsou v dlouhodobé substituci, se nechtějí užívání substituční látky vzdát?“
 - **Substituce umožňuje fungovat a naplnit sociální aspekty fungování**
 - **Nevěří si, že by to zvládli i v abstinenci**
 - **Strach ze změny**
 - **Přikládají substituci příliš velký význam – nepřipustí si, že oni sami byli hybateli uskutečněných změn**

Děkujeme za pozornost!

Kontakt

CADAS SANANIM

Spálená 12, Praha 1, 110 00

[cadas@sananim.cz](mailto: cadas@sananim.cz)

222 924 245, 603 831 815

